

Stručni rad

ISPIS UČENIKA, IZBORNI DRUGI STRANI JEZIK – KRATAK PREGLED

Luka Huzjak, profesor njemačkog jezika

OŠ Eugena Kumičića, Velika Gorica

Sažetak

Cilj ovog rada je pružiti kratak pregled o problematici ispisa učenika u izbornoj nastavi drugog stranog jezika u osnovnoj školi. U radu se uvodno ističu Zagrebačka rezolucija o višejezičnosti i Preporuke Vijeća Europske unije o sveobuhvatnom pristupu i poučavanju i učenju jezika koja potiče učenje drugog stranog jezika. U drugoj cjelini obrađen je važeći zakonodavni okvir koji regulira ili čije nepoštovanje može utjecati na ispis učenika – Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 05/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20) i Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/2010, 82/2019, 43/2020) uzimajući u obzir važeća i obvezujuća tumačenja Ministarstva znanosti i obrazovanja te aktivnosti Sindikata hrvatskih učitelja. U trećoj cjelini prikazujemo rezultate anonimnog upitnika dobivene na uzorku od 102 ispitanika iz Facebook grupe *Drugi strani jezik u nastavi* koja okuplja učitelje i profesore drugog stranog jezika u školama Republike Hrvatske.

Ključne riječi: drugi strani jezik, izborna nastava, ispis učenika

1. UVOD

Zagrebačka rezolucija o višejezičnosti jasno promiče višejezičnost. Višejezičnost u Preambuli definira se kao dio identiteta svakog Europljanina, kao temeljnu vrijednost i svijest bez koje nema uspješnog sporazumijevanja između europskih naroda, odnosno kao nešto što nema alternativu. Uvjet za uspješnu Europu je poznavanje što većeg broja stranih jezika što omogućuje „Pristup znanju i međunarodnim obrazovnim institucijama, razumijevanje za kulturnu i jezičnu raznolikost Europe, ali i pristup europskom tržištu...“ Zagrebačkom rezolucijom o Višejezičnosti zahtijeva se obvezno rano učenje stranog jezika i redefiniranje redoslijeda stranih jezika. Tako u korist drugih europskih jezika engleski ne bi nužno bio prvi strani jezik pri čemu osnovno načelo pri izboru prvog stranog jezika mora biti sloboda izbora: „...izbor prvog stranog jezika u hrvatskom školskom sustavu mora biti slobodan.“ [7]

Sadašnji zakonodavni okvir ne promiče višejezičnost u osnovnoškolskom obrazovanju. Učenike se indirektno potiče na ispis s drugog stranog jezika. Nadležna državna tijela još nisu prepoznala ili ne žele prepoznati nužnost učenja dodatnog stranog jezika zbog konkurentnosti, mobilnosti te osobnog i profesionalnog razvoja. Kao jedan od problema uočavam nepovoljne odredbe Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 05/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20) koje reguliraju ispis s izbornog predmeta i nepoštovanje Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/2010, 82/2019, 43/2020).

2. ZAKONODAVNI OKVIR

Engleski jezik je dominantan jezik u osnovnoj školi, odnosno prvi strani jezik. U dodatno otežavajući položaj izborni drugi strani jezik dolazi Odlukom o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu (NN 66/2019) kada se od 1. razreda uvodi izborna informatika, a u 5. i 6. razredu ona postaje obvezna. [6]

Nažalost, očigledno je da Ministarstvo znanosti i obrazovanja ne podupire potrebu razvijanja svijesti o važnosti jezika u školama, o promicanju kontinuiteta u jezičnom obrazovanju među različitim razinama školovanja te poštovanje jezične

raznolikosti učenika i korištenja kao resursa za učenje od najranije dobi. Ministarstvo znanosti i obrazovanja opetovano u nekoliko dopisa ističe Preporuke Vijeća Europske unije o sveobuhvatnom pristupu i poučavanju i učenju jezika (8638/19). Tako ih se spominje u dopisu bivše ministrice Blaženke Divjak od 12. lipnja 2019. [1], bivše državne tajnice Branke Ramljak od 8. lipnja 2020. [2] kao i u odgovoru Vesne Šerepac, ravnateljice Uprave za odgoj i obrazovanje Ministarstva znanosti i obrazovanja Sindikatu hrvatskih učitelja od 23. veljače 2021. [3] Nažalost, iz školske prakse proizlazi da su spomenute Preporuke mrtvo slovo na papiru kao što je i podrškom Sindikata hrvatskih učitelja istaknuto u tiskanom izdanju *Novog lista* u članku *Neravnopravan drugi strani jezik u školama* objavljenom 24. ožujka 2021. [5]

Na osnovi izmjena i dopuna Zakona o obrazovanju jasno se može vidjeti tendencija sve veće slobode pri ispisu učenika s izborne nastave.

Prvotno Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/2008) u svojem članku 27. navodi sljedeće:

(2) Izborni predmeti obvezni su tijekom cijele školske godine za sve učenike koji se za njih opredijele, a učenik bira izborni predmet ili izborne predmete na početku školske godine.

(3) Učenik može prestati pohađati izborni predmet nakon pisanog zahtjeva i obrazloženja roditelja učenika i učenika učiteljskom vijeću do početka školske godine pod uvjetom da obveznu satnicu zamijeni drugim izbornim predmetom ili aktivnošću u školi. [8]

Zatim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 152/2014) 2014. to se mijenja:

(3) Učenik može prestati pohađati izborni predmet nakon pisanog zahtjeva roditelja učenika koji se mora dostaviti učiteljskom/nastavničkom vijeću nakon završetka nastavne godine, a najkasnije do 15. kolovoza tekuće godine za sljedeću školsku godinu. Učenik srednje škole izborni predmet koji je prestao pohađati mora zamijeniti drugim izbornim predmetom.

(4) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, roditelj djeteta osnovne škole u slučaju dugotrajnih zdravstvenih teškoća djeteta ili iz drugih opravdanih razloga može

podnijeti pisani zahtjev za prestankom pohađanja izbornog predmeta i tijekom nastavne godine. [9]

I, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 68/2018) dolazimo do i danas važećih odredbi:

(5) Predmeti koji se izvode izborni obvezni su tijekom cijele školske godine za sve učenike koji se za njih opredijele. Učenik bira izborni predmet ili izborne predmete pri upisu u prvi razred ili najkasnije do 30. lipnja tekuće godine za iduću školsku godinu. Za uključivanje učenika u izbornu nastavu potrebna je pisana suglasnost roditelja.

(6) Učenik može prestati pohađati nastavu izbornog predmeta nakon pisanog zahtjeva roditelja učenika koji se mora dostaviti učiteljskom/nastavničkom vijeću nakon završetka nastavne godine, a najkasnije do 30. lipnja tekuće godine za sljedeću školsku godinu. Učenik srednje škole izborni predmet koji je prestao pohađati mora zamijeniti drugim izbornim predmetom.

(7) Iznimno od stavka 5. ovoga članka, roditelj djeteta osnovne škole u slučaju dugotrajnih zdravstvenih teškoća djeteta ili zbog drugih opravdanih razloga može podnijeti pisani zahtjev za prestanak pohađanja izbornog predmeta i tijekom nastavne godine. [10]

Istaknimo da se u dosta škola provodi praksa podjele ispisnica koje se objavljuju na službenim stranicama škola ili ih razrednici dijele svojim učenicima. Nažalost, gore navedenim odredbama zakona nije propisan izgled ni oblik pisanog zahtjeva roditelja učenika što dovodi do zaključka da se učenik može ispisati i pisanim zahtjevom roditelja elektroničkom poštom, na salveti ili na ljepljivom papiriću.

Istaknimo tu i Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/2010, 82/2019, 43/2020) kojim nije propisana prednost ni razlika između obveznih i izbornih predmeta, no u školskoj praksi pojedine kolegice i kolege koji predaju obvezne predmete smatraju da obvezni predmeti imaju prednost pri usmenom ili pisanom provjeravanju pred izbornim predmetima zbog manje brojnosti učenika koji izborni predmet pohađaju i jednostavno jer su izborni predmeti izborni i, prema njihovom nahođenju, manje

vrijedni, a učenike se takvim odnosom prema izbornim predmetima dodatno potiče na ispis s izborne nastave drugog stranog jezika.

2.1. TUMAČENJA MINISTARSTVA ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

Uzimajući u obzir da ravnatelji školskih ustanova, savjetnici AZOO-a, pravna služba Sindikata hrvatskih učitelja nisu nadležni protumačiti propise koji su iz nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja, jasno je da samo Ministarstvo znanosti i obrazovanja, institucija koja je propise i donijela, može protumačiti vlastite propise ili propise iz svoje nadležnosti.¹

Već gore navedeni dopis Vesne Šerepac, ravnateljice Uprave za odgoj i obrazovanje Ministarstva znanosti i obrazovanja Sindikatu hrvatskih učitelja od 23. veljače 2021. (vidi poglavlje 2.) samo potvrđuje da roditelj djeteta u skladu s odredbama Zakona može ispisati s pohađanja izborne nastave.

U dopisu pravobraniteljici za djecu Vesna Šerepac konstatira da su predmeti koji se izvode izborni obvezni tijekom školske godine uz iznimku članka 27. stavka 7. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 05/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20) i potvrđuje da sukladno Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/2010, 82/2019, 43/2020) nije propisana prednost ni razlika između obveznih i izbornih predmeta. [4]

3. UČITELJI O ISPISU UČENIKA

U trećoj cjelini prikazujemo rezultate anonimnog upitnika dobivene na uzorku od 102 ispitanika iz Facebook grupe *Drugi strani jezik u nastavi* koja okuplja učitelje i profesore drugog stranog jezika u školama Republike Hrvatske. U anonimnom upitniku postavili smo tri pitanja.

Prvo pitanje glasi: „1. Zašto Vam se učenici ispisuju s izborne nastave drugog stranog jezika?“ Uz pitanje je navedeno nekoliko mogućih odgovora: U 7. razredu

dobivaju biologiju, kemiju i fiziku, Nije im zaključena ocjena odličan, Drugi učenici imaju slobodan 6. ili 7. ili neki drugi sat, a oni moraju biti u školi, Ne dolazi im se u školu samo zbog drugog stranog jezika, Drugi strani jezik se odvija u drugoj smjeni, Ispisao se prijatelj ili prijateljica, Dobivaju obveznu informatiku u 5. razredu, Ne žele napredni drugi strani jezik u srednjoj školi, Nemaju prijevoz nakon 7. sata, Ukinut je bod kod upisa u srednju školu, Pripreme za krizmu u 8. razredu, Sve već navedeno, Neki drugi razlog.

54,8 ispitanika smatra da se učenici s izborne nastave stranog jezika ispisuju zbog svih navedenih razloga, 16,1 % zato što drugi učenici imaju slobodan 6. ili 7. ili neki drugi sat, a oni moraju biti u školi, a isto toliko njih, 16,1 %, jer se drugi strani jezik odvija u drugoj smjeni, nadalje 6,5 % jer u 7. razredu dobivaju biologiju, kemiju i fiziku te njih 3,2 % jer im je ukinut bod za upis u srednju školu i isto toliko 3,2 % jer nemaju prijevoz nakon 7. sata.

Drugo pitanje glasi: „2. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 68/2018) reguliran je ispis učenika nakon pisanog zahtjeva roditelja do 30. lipnja tekuće godine za iduću školsku godinu, ali roditelj može podnijeti pisani zahtjev za prestanak pohađanja izbornog predmeta i tijekom nastavne godine. Nažalost, nije propisan izgled ni oblik pisanog zahtjeva roditelja učenika što dovodi do zaključka da se učenik može ispisati i pisanim zahtjevom roditelja elektroničkom poštom, na salveti ili na ljepljivom sticker papiriću. Kako biste regulirali ispis s izbornog predmeta? (Naravno, najbolja opcija je da drugi strani jezik postane obavezan, ali ovo pitanje se odnosi na važeći zakonodavni okvir!)“

Uz pitanje je navedeno nekoliko mogućih odgovora: Tako da se jasno zakonski ili pravilnikom regulira obrazac potreban za ispis učenika, Pod uvjetom da se obveznu satnicu zamijeni drugim izbornim predmetom ili aktivnošću u školi, I aktivni / stručna vijeća izbornog predmeta moraju biti uključeni i suodlučivati o ispisu učenika, Sve već navedeno te Neka druga opcija.

Na pitanje kako bi regulirali ispis učenika 51,6 % ispitanika smatra da se pri reguliranju ispisa učenika u obzir mora uzeti sve već navedeno, 25,8 ispitanika

¹ Vidi kontakte Ministarstva znanosti i obrazovanja: <https://mzo.gov.hr/kontakti/177> (21. 9. 2021.).

smatra da bi trebalo jasno zakonski ili pravilnikom regulirati obrazac potreban za ispis učenika, 12,9 % želi da i aktivni / stručna vijeća izbornog predmeta suodlučuju o ispisu učenika te njih 9,7 % smatra da bi se ispis najbolje regulirao uvjetom da se obveznu satnicu zamijeni drugim izbornim predmetom ili aktivnošću u školi.

Zadnje postavljeno pitanje glasi: „3. Poštuju li kolegice i kolege koji predaju obvezne predmete Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/2010, 82/2019, 43/2020) kojim nije propisana prednost ni razlika između obveznih i izbornih predmeta?“

Većina ispitanika, 56 %, smatra da kolegice i kolege uvjetno poštuju činjenicu da Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi nije propisana prednost ni razlika između obveznih i izbornih predmeta, no ističu da su imali iskustva kada se od njih tražilo da pomaknu svoj termin pisane provjere ili se počelo umanjivati vrijednost izbornog predmeta. 44 % ispitanika navodi da se uzimajući u obzir Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi ne poštuju ravnopravnost obveznih i izbornih predmeta te su imali situacije u kojima im se upada u termine pisanih provjera, učenicima se govori da obvezni predmeti imaju prednost pri usmenom i pismenom provjeravanju ili se na druge načine izravno i/ili neizravno umanjuje vrijednost izbornog predmeta.

4. ZAKLJUČAK

Zagrebačkom rezolucijom o višejezičnosti višejezičnost se definira kao identitet, vrijednost i svijest svakog Europljanina i zahtijeva se obvezno rano učenje stranog jezika i redefiniranje redoslijeda stranih jezika, a pritom osnovno načelo pri izboru prvog stranog jezika mora biti sloboda izbora.

Sadašnji zakonodavni okvir ne promiče višejezičnost u osnovnoškolskom obrazovanju. Učenike se indirektno potiče na ispis s drugog stranog jezika.

Stoga, očito je da Ministarstvo znanosti i obrazovanja ne podupire potrebu razvijanja svijesti o važnosti jezika u školama, o promicanju kontinuiteta u jezičnom obrazovanju među različitim razinama školovanja te poštovanje jezične raznolikosti učenika i korištenja kao resursa za učenje od najranije dobi.

Nebriga nadležnih institucija za drugi strani jezik vidljiva je iz navedenih izmjena i dopuna Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi kojima se deregulira ispis učenika i učenicima omogućuje sve veća sloboda pri ispisu učenika s izborne nastave i sustavno zanemaruje kvaliteta i značaj izborne nastave drugog stranog jezika.

Rezultati anonimnog upitnika ukazuju da se učenici s izborne nastave ispisuju jer u 7. razredu dobivaju biologiju, kemiju i fiziku, jer im nije zaključena ocjena odličan, drugi učenici imaju slobodan 6. ili 7. ili neki drugi sat, a oni moraju biti u školi, jer im se ne dolazi u školu samo zbog drugog stranog jezika, jer se drugi strani jezik odvija u drugoj smjeni, jer se ispisao prijatelj ili prijateljica, jer dobivaju obveznu informatiku u 5. razredu, jer ne žele napredni drugi strani jezik u srednjoj školi, jer nemaju prijevoz nakon 7. sata, jer im je ukinut bod kod upisa u srednju školu i primjerice u 8. razredu jer imaju pripreme za krizmu.

51,6 % ispitanika smatra da se jasno zakonski ili pravilnikom regulira obrazac potreban za ispis učenika, da se ispis uvjetuje zamjenom s drugim izbornim predmetom ili aktivnošću u školi te da i aktivni / stručna vijeća izbornog predmeta moraju biti uključeni i suodlučivati o ispisu učenika.

Većina ispitanika smatra da kolegice i kolege uvjetno poštuju činjenicu da Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi nije propisana prednost ni razlika između obveznih i izbornih predmeta, ali navode i situacije kada se od njih traži da pomaknu svoj termin pisane provjere ili umanjuje vrijednost izbornog predmeta, upada im se u termine pisanih provjera, učenicima se govori da obvezni predmeti imaju prednost pri usmenom i pismenom provjeravanju ili se na druge načine izravno i/ili neizravno umanjuje vrijednost izbornog predmeta.

5. LITERATURA

- [1.]Dopis bivše ministricice Divjak od 12. lipnja 2019, KLASA: 602-01/19-01/00400, URBROJ: 533-05-19-0001. URL: [https://kdv.hr/images/kdv-initiativen/Pismo_ministrice - PREPORUKA_VIJEJA_EUROPE.pdf](https://kdv.hr/images/kdv-initiativen/Pismo_ministrice_-_PREPORUKA_VIJEJA_EUROPE.pdf) (21. 9. 2021.)
- [2.]Dopis bivše državne tajnice Ramljak od 8. lipnja 2020, KLASA: 602-01/20-01/00350, URBROJ: 533-05-20-0002. URL: <https://www.srednja.hr/app/uploads/2020/06/4849037-Odgovor-daje-se7553804.pdf> (21.9.2021.)
- [3.]Dopis ravnateljice Uprave za odgoj i obrazovanje Vesne Šerepac od 23. veljače 2021. Sindikatu hrvatskih učitelja, KLASA: 602-01/20-01/00350, URBROJ: 533-05-20-0002. URL: <http://shu.hr/media/9511/shu-ueenje-stranog-jezika.pdf> (21. 9. 2021.)
- [4.]Dopis ravnateljice Uprave za odgoj i obrazovanje Vesne Šerepac od 17. lipnja 2021. pravobraniteljici za djecu, KLASA: 602-02/21-03/00213, URBROJ: 533-05-21-0002. URL: https://drive.google.com/file/d/1jafvAn_9isqr8P5g7f76emUatj0QTuZE/view?usp=sharing (21. 9. 2021.)
- [5.]Neravnopravan drugi strani jezik u školama, Novi list od 24. ožujka 2021. URL: <http://shu.hr/vijesti/drugi-strani-jezik-neravnopravan-2932021/> (21. 9. 2021.)
- [6.]Odluka o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu (NN 66/2019) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_07_66_1305.html (21. 9. 2021.)
- [7.]Zagrebačka rezolucija o višejezičnosti URL: http://www.kdv.hr/images/NewFolder/Zagrebaka_rezolucija_o_viejezinosti.pdf (21. 9. 2021.)
- [8.]Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/2008) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html (21. 9. 2021.)
- [10.] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 152/2014) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_152_2864.html (21. 9. 2021.)
- [11.] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 68/2018) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_68_1398.html (21. 9. 2021.)